

Predkladacia správa

Materiál „Výročná správa o činnosti Slovenskej akadémie vied za rok 2020“ sa predkladá na rokovanie vlády Slovenskej republiky v zmysle § 12 ods. 15 zákona č. 133/2002 Z. z. o Slovenskej akadémii vied (ďalej len „SAV“), podľa ktorého predseda SAV predkladá ministrovi školstva, vedy, výskumu a športu SR v ním určenom termíne a rozsahu výročnú správu o činnosti SAV za predchádzajúci kalendárny rok. Minister školstva ju následne predkladá vláde Slovenskej republiky v termíne do 31. mája.

Rok 2020 sa niesol v znamení boja proti pandémie COVID-19 a priniesol výraznú zmenu v spoločnosti. Paradoxne práve táto zložitá situácia ukázala dôležitosť mať vlastných odborníkov schopných prinášať riešenia závažných otázok, keď je zahraničná pomoc pri globálnom probléme obmedzená, prípadne nedostupná. SAV sa preto so všetkou zodpovednosťou zhostila mimoriadnej úlohy, ktorú v spoločnosti má, a iniciatívne sa na viacerých frontoch prihlásila k pomoci v boji proti nákaze. Činnosť koordinoval predseda SAV, ktorý bol riadnym členom Pandemickej komisie vlády SR, prostredníctvom vlastného krízového štábu SAV. Jeho súčasťou boli odborníci zo SAV so zodpovedajúcimi kompetenciami.

Hlavnú úlohu zohral predovšetkým Virologický ústav Biomedicínskeho centra SAV, ktorého pracovníci sa pod vedením RNDr. Borisa Klempu, DrSc., sústredili na výskum vírusu SARS-CoV-2, na monitorovanie jeho šírenia na Slovensku, na izoláciu vírusu, na objasnenie jeho genomickej štruktúry, imunitných odpovedí na infekciu. Pracovníci ústavu sa podieľali na spoločensky významných aktivitách v rámci boja proti pandémie vrátane rutinného testovania, príprav dezinfekcie a odberových médií, validácie testov, pilotných štúdií, ako aj na priamej pomoci klinickým pracoviskám. Tieto aktivity boli podporené aj účasťou viacerých vedeckých pracovníkov v poradných skupinách Ústredného krízového štábu SR, vo verejných aktivitách iniciatívy Veda pomáha a tiež mimoriadne vysokým počtom mediálnych vystúpení s cieľom informovať verejnosť o vedeckých poznatkoch o víruse, jeho šírení a o potrebných protiepidemických opatreniach. BMC SAV sa do boja proti pandémie zapojilo viacerými aktivitami, z ktorých väčšina stále pokračuje aj v roku 2021.

Výročná správa o činnosti Slovenskej akadémie vied za rok 2020 sa v úvode venuje vednej politike. V snahe podporiť vedu, výskum a inovácie na Slovensku a zaviesť systémové zmeny v tejto oblasti SAV sa svojimi pripomienkami a námetmi podieľala na reforme financovania výskumu, reforme grantového systému, systéme hodnotenia výskumu, ale aj transformácii organizácií SAV na verejné výskumné inštitúcie (VVI), súvisiacich noviel zákonov o SAV a VVI. V roku 2020 SAV pripomienkovala materiály na prípravu Fondu obnovy ako Moderné a úspešné Slovensko, ktorý zverejnilo Ministerstvo financií SR ako východiskový materiál na diskusiu o zásadných štrukturálnych reformách v oblasti vedy, výskumu a inovácií.

SAV v spolupráci s vedením Univerzity Komenského v Bratislave, Slovenskej technickej univerzity v Bratislave, Technickej univerzity v Košiciach a Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach podporuje vytvorenie dvoch vedeckých centier na Slovensku, ktoré by boli schopné súťažiť s najvýznamnejšími európskymi a svetovými partnermi, ktorí túto integráciu a koncentráciu kapacít vzdelávania, výskumu a vývoja už uskutočnili.

Dôležité je, že Predsedníctvo SAV aj v tomto neštandardnom roku vyhlásilo viacero programov, ktoré by mali viesť k vyššej excelentnosti výskumu. Jedným z dôležitých projektov je projekt SASPRO 2, kde boli v roku 2020 vyhlásené prvé výzvy na získavanie špičkových postdoktorandov. Tentoraz sa na projektovej schéme SASPRO2 podieľa aj Slovenská technická univerzita v Bratislave a Univerzita Komenského. Cieľom programu je získať talentovaných výskumníkov zo zahraničia (slovenských občanov aj zahraničných vedeckých pracovníkov) a vytvoriť im motivačné podmienky. Dôležitým aspektom projektu je zlepšiť spoluprácu medzi vedeckým a aplikačným sektorom, podporiť multidisciplinárne prístupy riešenia projektov.

Ďalším významným projektom bol program MoRePro orientovaný na získavanie špičkových domácich a zahraničných vedeckých pracovníkov. V neposlednom rade to bol program DoktoGrant, ktorý je orientovaný na doktorandov SAV. Cieľom tohto programu je podporiť kvalitné projektové návrhy, ktoré sa dajú realizovať v rámci jedného roka.

SAV získala v roku 2020 významné ocenenia Human Resources Excellence in Research, ktoré udeľuje Európska komisia inštitúciám garantujúcim dodržiavanie princípov Európskej charty výskumných pracovníkov.

V materiáli je zdokumentovaný prehľad najvýznamnejších vedeckých výsledkov za rok 2020, pričom uvedené sú nielen výsledky základného výskumu, ale aj výsledky uplatnené v spoločenskej praxi a získané v medzinárodnom kontexte.

SAV sa podieľa na 3. stupni vysokoškolského štúdia. V SAV v roku 2020 študovalo 512 študentov. Počet študentov sa dlhodobo pohybuje okolo 500. Záujem doktorandov o štúdium v SAV je prejavom vysokej kredibility organizácií SAV, ktoré sú externými vzdelávacími inštitúciami. Pozitívny je aj rastúci počet zahraničných študentov.

SAV je dobre viditeľná aj v Európskom výskumnom priestore. V roku 2020 sa v organizáciách SAV riešilo 34 projektov H2020 v celkovej hodnote takmer 7 mil. eur. Veľký počet participácií vedcov a vedeckých tímov na projektoch v rámci schém COST a ERA-NET túto skutočnosť iba podčiarkuje.

Správa sa venuje zvlášť aj vzdelávacej činnosti SAV, pôsobeniu SAV v medzinárodnom kontexte, výskumu pre spoločnosť, projektom podporeným zo štrukturálnych fondov, hospodáreniu a zamestnanosti ako aj vzťahu SAV a verejnosti.

Výročná správa SAV za rok 2020 obsahuje v prílohách vyznamenania a ocenenia, činnosť samosprávnych orgánov SAV, štatistiky hospodárenia, medzinárodných vedeckých projektov, publikačnej činnosti vedcov a ďalšie sumarizačné kapitoly.

Predsedom SAV bol v roku 2020 prof. RNDr. Pavol Šajgalík, DrSc.

Predkladaný materiál má informatívny charakter, a preto nebol predmetom medzirezortného pripomienkového konania. Materiál nemá vplyv na rozpočet verejnej správy, sociálne vplyvy, vplyv na podnikateľské prostredie, informatizáciu spoločnosti, životné prostredie ani vplyv na služby verejnej správy pre občana.